

Отже потрібно зважати на те, що гармонійний творчий розвиток учнів та студентів, а також ефективність їх навчання й учіння, напряду залежать від вдалого зваженого поєднання як наочності (вже створених образів-прикладів), так і вправ для розвитку, тренування і застосування їх творчої уяви. Вчитель – це той, хто перш за все повинен надихнути й заохотити своїх учнів до навчання і саморозвитку, а також той, хто повинен навчити їх прийомам і методам цього навчання.

Уява людини складається з різних образів: *зорових, фонетичних/акустичних, рухово-моторних* (в тому числі, артикуляційних), *перцептивних* (температурних, дотикових, нюхових, смакових), *абстрактних* (наприклад, покоління ми уявляємо як велику групу людей) та *емоційних* (наші відчуття любові, надії тощо). Чим більше образів-ейдосів ми уявляємо, коли вивчаємо чи то мову, чи математику, чи історію, тим краще проходить засвоєння учбового матеріалу.

Які ж методи/засоби допомагають розвивати творчі здібності студентів та учнів уявляти, дозволяють ефективно запам'ятовувати і використовувати іноземну лексику, уникаючи однотипного повторення або ж зубріння слів, а також перетворюють навчання й учіння у цікаве і захоплююче заняття? Ейдетика пропонує вчителям і викладачам користатися наступними методиками як для подачі нового матеріалу (за заздалегідь приготованими матеріалами або ж спеціальними підручниками), так і безпосередньо для навчання студентів цим методикам для самостійного застосування в оволодінні іноземними мовами:

1) Метод фонетичних асоціацій (асоціювання у широкому сенсі – це зв'язування чогось з чимсь). Суть цього методу полягає у підборі співзвучних слів до іноземного слова, що потрібно запам'ятати, із добре знайомих слів рідної мови. Наприклад: *tit* (синиця) – *титулована синиця*; *whiskers* (вуса) – *віски*, що пролилися на вуса; *to look* (дивитися) – *дивлюся я на луну* (або ж *поросійськи: смотрю я на лук*). Звичайно, усі слова, що промовляються, потрібно візуалізувати або ж відчувати. На сьогодні невідомо, хто напевно є автором цього методу, але згадування схожих способів запам'ятовування зустрічається у літературі вже кінця минулого століття. Опис одного з перших наукових досліджень, присвячених цьому методу, ми зустрічаємо в статтях Аткінсона і групи авторів (де цей метод носить назву метода ключових слів – “Key Word Method”). Але лише цього методу недостатньо, отже його потрібно поєднувати з іншими [2].

2) Метод фонетичних асоціацій стає ще більш ефективним при комбінуванні його з методом послідовних асоціацій (про це говорив також і Аткінсон). Він полягає в складанні сюжету-зв'язки для перекладу і співзвуччя. Саме при цьому методі звучання слова і його переклад зв'язуються разом, і тому згадування одного елемента цього ланцюга веде до пригадування іншого. Таким чином, фонетична асоціація не може загубитися. Наприклад: *palm* (пальма та долоня) – *пальма* (чиста фонетична асоціація, що не потребує сюжету) або ж – *розкрита долоня нагадує пальму*; *tongue-twister* (скоромовка) – *скоромовка під час танго і мейсмі*; *toe* (палець на носі) – *у мене товстий палець на носі*; *barber* – *чоловічий перукар, що не хоче стригти бабу-ягу*. Чим смішніший чи навіть інколи безглуздіший сюжет такого ланцюга, тим більше шансів запам'ятати дане слово, оскільки окрім зорового та фонетичного образу до уяви також приєднуються ще й інші відчуття та емоції, і запам'ятовування проходить ще більш ефективно. Більш того, коли студентам пропонується самим створювати такі сюжети, вони не тільки краще запам'ятовують матеріал, а й активно розвивають свою уяву, творче мислення, а також вчать зв'язувати слова в мовленні.

3) Також використовуються методи графічних асоціацій, оживлення (коли неживі об'єкти в нашій уяві оживають), входження (коли ми самі стаємо учасниками сюжету), асоціацій за римою, піснями, загадками, фільмами, трансформації образів, малювання, історичних/ автобіографічних/ казкових асоціацій та ін.

Уява, як психічний процес, традиційно пов'язується з творчою діяльністю, що розуміється як творення нового і оригінального. Використання ейдетичних технологій значно покращує навчально-виховний процес і творить нову, гармонійну, творчу особистість нашого суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1) *Кораблева Е.В. Методологическая роль воображения в научном творчестве // Професійна творчість в системі підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів: Зб. наук. праць. – К.- Запоріжжя, 1999. – С. 40-49*
- 2) *Матюгин И.Ю. Как развить хорошую память. Цифры, английские слова, тренировка памяти. – М.: РИПОЛ классик, 2008. – 544с.*
- 3) *Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА - М, 2007. – 576с.*

УДК 278.091.12-047.22

Бобрицька В. І.

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

В статье определены главные направления реализации компетентностного подхода в профессиональной подготовке будущих специалистов высшей квалификации; очерчен функциональный спектр компетентностного подхода в проектировании научно-исследовательской деятельности студентов в процессе изучения учебной дисциплины «Образовательная политика».

Ключевые слова: научно-исследовательская работа, компетентностный подход, компетентность, компетенция, профессиональная подготовка, образовательная политика.

Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні актуалізує низку тенденцій у професійній підготовці майбутніх фахівців вищої кваліфікації. У контексті європейського виміру вищу освіту визначено як інституцію, на яку покладено завдання підготовки висококваліфікованих кадрів, і, водночас, як освітню структуру, що забезпечує соціалізацію і професіоналізацію особистості, набуття нею професійних компетентностей. З огляду на це, в умовах модернізації вищої освіти реалізація компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців вищої кваліфікації передбачає орієнтацію на високий рівень сформованості у студентів актуального набору компетенцій, необхідних для якісного виконання професійної діяльності.

Вагомий внесок у розроблення методологічних основ компетентісного підходу зробили В. Байденко, О. Бермус, Н. Бібік, І. Зимня, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, С. Трубочова та інші. Однак, незважаючи на результативність здійснених напрацювань деякі теоретичні й прикладні аспекти реалізації компетентісного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців вищої кваліфікації потребують подальших наукових розвідок. Цей визначає мету цього локального дослідження, в досягненні якої важливо, на нашу думку, розв'язати такі завдання:

1. Виокремити основні напрями реалізації компетентісного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців вищої кваліфікації.

2. Визначити функціональний спектр компетентісного підходу у проектуванні науково-дослідницької роботи студентів сучасного вищого навчального закладу.

При визначенні основних напрямів реалізації компетентісного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців вищої кваліфікації виходимо з того, що професійна освіта у вищому навчальному закладі має відбивати потреби студента, його інтереси, можливості, забезпечувати особистісний зміст діяльності, створювати полікультурний простір для вияву і розвитку цих потреб, інтересів, можливостей.

Оскільки в окресленні основних ідей компетентісного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців вищої кваліфікації ми оперуємо поняттями «компетентність» і «компетенції», визначимося щодо розуміння їх змісту. Слід зазначити, що застосування поняття «компетентність» у царині професійної освіти має більш глибокі історичні корені ніж поняття «компетенція». Обидва слова мають спільне походження – від латинського «competere», що означає «відповідаю», «підходжу». Водночас, латинське слово «competens» означає «здібний», «той, що відповідає вимогам» [1, с. 41].

Наша дослідницька позиція суголосна позиції О. Овчарука, що тлумачить поняття «компетентність» як спроможність кваліфіковано здійснювати свою діяльність. При цьому компетентність містить набір компетенцій у формі знань, умінь і настанов, які дають змогу особистості діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення визначених стандартів у професійній галузі або певній діяльності [3, с. 7].

Оскільки компетентісний підхід проголошено одним із актуальних у стратегії розвитку вітчизняної освіти, окреслимо основні положення означеного підходу:

1. Компетентність є ключовим поняттям в оцінюванні освітніх результатів, оскільки поєднує в собі інтелектуальний і прикладний складники освіти.

2. У понятті «компетентність» закладено інтерпретацію змісту освіти, сформованого «від результату».

3. Компетентність є інтегративною за своєю природою, оскільки визначається як динамічне поєднання знань, розуміння, цінностей, умінь, інших здатностей.

У виконанні завдань цього дослідження важливо визначитися щодо функціонального спектру компетентісного підходу у проектуванні науково-дослідницької роботи студентів, оскільки переконані що вона є важливим чинником формування професійної компетентності майбутніх фахівців вищої кваліфікації. Звернемося до напрацювань Л. Єлагіної [2] та Г. Мітєвої [4], аналіз яких дає змогу узагальнити перелік цих функцій і виокремити такі: 1) методологічно-регулятивна; 2) концептуально-теоретична; 3) проектно-технологічна; 4) моделювально-прогностична; 5) критеріально-оцінювальна; 6) квалітативна; 7) орієнтувальна; 8) практико-орієнтована; 9) адаптивна; 10) інтеграційна.

Сучасні вимоги до підготовки фахівців вищої кваліфікації відповідно до світових запитів актуалізували застосування компетентісного підходу у професійній підготовці студентів у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, наприклад, під час вивчення навчальної дисципліни «Освітня політика». Програму цієї дисципліни укладено на засадах *компетентісного підходу* до підготовки майбутніх фахівців освітньої сфери.

Досвід свідчить, що під час вивчення навчальної дисципліни «Освітня політика» студенти спеціалітету і магістратури набувають загальних *компетенцій*, серед яких можна виокремити такі: 1) здатність аналізувати освітню політику України щодо розвитку освітньої сфери в історичній ретроспективі; 2) здатність виокремлювати пріоритети у розвитку освітньої політики в Україні, зокрема чітких орієнтирів щодо управління якістю, доступністю та ефективністю освіти; 3) здатність аналізувати досягнення і втрати у процесі модернізації всіх ланок національної системи освіти за визначений період, зокрема 20-річного періоду незалежності України; 4) здатність досліджувати пріоритетні напрями розвитку освітньої політики освіти в різних країнах (за вибором студента); 5) здатність оцінювати ефективність освітньої політики як в Україні, так і інших країнах світу з позицій відповідності викликам ХХІ ст., сучасним цивілізаційним процесам.

Вважаємо, що підвищенню ефективності формування професійної компетентності у майбутніх фахівців вищої кваліфікації сприятиме виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань (ІНДЗ) у процесі вивчення програмових положень означеної навчальної дисципліни. Наше переконання базується на тому, що науково-дослідницька робота у ВНЗ є чинником, що забезпечує реалізацію творчих можливостей студентів шляхом розвитку їх здібностей і творчої діяльності. Так, зміст ІНДЗ з навчальної дисципліни «Освітня політика» є завершеною теоретичною або практичною роботою у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять і охоплює декілька тем або один із змістових блоків навчальної дисципліни. Студентам пропонуються види ІНДЗ (творчий проект, науковий реферат, есе), вимоги до їх виконання й захисту, критерії оцінювання.

Зазначимо, що виконання науково-дослідницької роботи студентами визначає такий процес змін особистості, який можна назвати її розвитком. Застосування компетентісного підходу у проектуванні науково-дослідницької роботи студентів під час вивчення навчальної дисципліни «Освітня політика» дає змогу встановити, що основними напрямами розвитку особистості майбутнього фахівця вищої кваліфікації є:

1) формування компетенцій у визначеній сфері суспільного розподілу праці (загальних і спеціальних);

2) розвиток психологічних механізмів застосування засвоєних способів діяльності, зокрема під час виконання творчих наукових завдань;

3) формування особистісних професійних якостей і здібностей, що є основою формування професійної компетентності.

Викладене дає змогу здійснити деякі теоретичні узагальнення. Так, організована науково-дослідницька робота студентів є важливим чинником формування у них професійної компетентності, оскільки: по-перше, у процесі виконання дослідницьких завдань відбувається перетворення зовнішньої діяльності на внутрішню, що визначає високий ступінь впливу суб'єктивного фактора навчання; по-друге, науково-дослідницька робота студентів магістратури і спеціалітету здійснюється на більш високому (порівняно з набуттям ОКР бакалавр) рівні розвитку особистості, її загальнотеоретичної і практичної підготовленості; по-третє, науково-дослідницька робота студентів є своєрідною проекцією їх майбутньої професійної діяльності, що потребує зорієнтованості на набуття професійно педагогічної компетентності.

Визначаючи напрями подальших наукових розвідок, урахуємо те, що науково-дослідницька робота студентів у ВНЗ значною мірою визначається їх власною активністю, спирається на осмислене набуття набору компетентностей, які необхідні для успішної самореалізації у майбутній професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бобрицька В. І. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх викладачів вищої школи / В. Бобрицька // *Проблеми освіти* – 2011. – № 66. Ч. І. – С. 39 – 44.
2. Елагина Л. В. Формирование культуры профессиональной деятельности будущего специалиста на основе компетентностного подхода (методология, теория, практика): автореф. дис. д-ра пед. наук; 13.00.08 – теория и методика профессионального образования / Л. В. Елагина. – Челябинск, 2009. – 44 с.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред. О. Овчарука. - К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
4. Митяева А. М. Компетентностная модель многоуровневого высшего образования (на материале формирования учебно-исследовательской компетентности бакалавров и магистров): автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.08 – теория и методика профессионального образования / А. М. Митяева – Волгоград, 2007. – 44 с.

Бобовський Р.П.

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ

Анотація. В статті розглянуто систему педагогічних умов формування педагогічного свідомості майбутніх учителів.

Україна як європейська держава зробила важливий крок на шляху до інтеграції вищої освіти в загальноєвропейський простір. У контексті цих змін педагогічна освіта розглядається не лише як окрема сфера підготовки нової генерації вчителів, а як винятково важливий ресурс розвитку інтелектуального потенціалу нації.

На думку багатьох дослідників, сфера освіти має нагальну потребу в педагогові-професіоналі, який здатний не тільки до проектування ефективного розвивального середовища в межах освітнього закладу, але й до саморозвитку, власного професійного й особистісного зростання. Сучасна педагогічна освіта поступово переорієнтовується з підготовки вчителя, здатного, орієнтованого на відтворення моделі традиційної педагогічної діяльності, на підготовку компетентного педагога-професіонала, який може будувати професійну діяльність на засадах цінностей розвитку особистості дитини (А. Богуш, Г. Беленька, В. Болотов, О. Гогоберідзе, І. Зимня, І. Зубкова, І. Зязюн, Є. Ісаєв, Л. Мітіна, О. Пехота, Л. Пуховська, В. Сластьонін, Н. Ткачова та ін.).

Досить тривалий час підвалинами професійно-педагогічної підготовки слугували усталені уявлення про особистість і діяльність учителя, розроблені відомими психологами та педагогами (А. Деркач, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Моргун, А. Орлов, О. Щербаков та ін.), в яких розкривалися психолого-педагогічні компоненти професійної діяльності, особливості їх формування й розвитку. З огляду на сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти важливим постає питання формування особистості педагога як цілісного суб'єкта професійної діяльності. Тому в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях спостерігається зміщення акцентів з описання структурних і функціональних компонентів діяльності педагога на вивчення професійної свідомості суб'єкта професійної діяльності: рефлексії, настанов, цінностей, смислів тощо (С. Днепров, В. Зінченко, Л. Захарова, С. Косарецький, Ю. Кулюткін, Л. Плєскач, Г. Сухобська, О. Цокур та ін.).

У своєму дослідженні ми виходили з того, що формування педагогічної свідомості можливе тільки при наявності системи педагогічних умов. До найважливіших педагогічних умов формування педагогічної свідомості ми віднесли: гуманістична спрямованість педагогічного процесу, рефлексія, можливість здійснення узгодженої і безперервної інформаційної взаємодії і самодіагностики. Зупинимось на характеристиці кожної з умов більш детально.

Гуманістична спрямованість педагогічного процесу. Слідом за іншими авторами [2] ми вважаємо, що специфіка гуманістичної спрямованості освіти полягає не скільки в передачі деякої кількості знань та формуванні відповідних умінь і навичок, скільки в розвитку творчої індивідуальності особистості та в спільному особистісному зростанні педагога та учнів. Гуманістична спрямованість освіти дозволяє подолати віддалення вчителів та учнів від навчальної діяльності, а також один від одного. Це передбачає звернення до особистості, повага і довіра до неї, прийняття її особистих цілей, запитів, інтересів, створення умов для розкриття і розвитку здібностей як учня, так і педагога.

Рефлексія. Рефлексія (лат. - роздум про свій внутрішній стан) - повернення назад, тобто здатність людини неодноразово звертатися до початку своїх дій, думок, умінь посісти позицію стороннього спостерігача, розмірковувати над тим, що ти робиш, як пізнаєш, у тому числі і самого себе. Іншими словами це механізм подвоєного, дзеркального відображення суб'єктів. Цими суб'єктами можуть бути як люди, так і різні «Я»: «Я» - що пізнає і «Я» - пізнане, «Я», що спостерігає одночасно з «Я» - що пізнає і «Я» - пізнаним.